

ještě závažnější: aby co nejvíce šetřila krví svých příslušníků, aby je nehnala proti strojům a opevněním, musí mít obrněná vozidla, která snadněji a s menšími ztrátami lidských životů prolomí nepřátelský odpor, prorazí cestu nebo zjistí aspoň situaci nepřítele, zadrží jeho postup, ušetří vagony drahé munice, jež by bylo nutno vystřílet, možno i s problematickým účinkem.

Toto všechno může učinit útočná vozba, bude-li skutečně na výši doby, dobře organizována. v dostatečném počtu, dobře vedena a opatřena vyhovujícím materiálem. Je tedy možno se jí zříci?

Dále je třeba, aby to byla vlastní útočná vozba, vlastní výroby, aby nebylo třeba spoléhat event. na cizí pomoc v poslední chvíli; znovu třeba zdůrazniti, že útočná vozba se v žádném případě improvizovat nedá, musí tedy býti již v míru zde, aspoň v jádře, a musí býti učiněny všechny přípravy, aby podle potřeby vzrostla a byla s to převzítí všechny úkoly. Úkoly útočné vozby porostou; i když přechod celých armád do pohyblivých pancířů patří ještě k utopickým snům budoucnosti, nelze popřít, že hejna pohyblivých obrněnců, drtících vše, co jim přišlo v cestu, nejsou žádnou utopií, nýbrž skutečností dobře známou z poslední války. Od té doby nás však dělí již přes 14 let a technické nespali. Není snad nad sázkou, řeknu-li na konec, že nemít útočnou vozbu, už dnes znamená tolik, jako spojit se jenom lehkým dělostřelectvem; nepoužití takového významného prostředku se vymstí ve skutečnosti, neboť tento nedostatek bude pak zaplacen krví.

...

Závěr

Tuto povšechnou úvahu o problému útočné vozby omezil jsem především na naše poměry a mimo to, poněvadž nejsem technikem, nemohl jsem se pouštět do detailů zbrojních, konstruktivních atd. Šlo mi však o to, abych dokázal, že stojíme před velmi četnými problémy, které třeba nejen vyřešiti, ale které třeba sledovati a studovati, jakož i utvořiti instituce a orgány, které by se touto prací trvale zabývaly.

LETECKÉ ROZHLEDY Č. 1/1933

LETECTVO ROZHODUJÍCÍM ČINITELEM K DOSAŽENÍ ÚČELU VÁLKY? (Teorie Douhetova a její kritika.)

Major gšt. Emil Tarant

– Redakčně zkráceno –

V poslední době se množí skoro epidemicky nejen obsáhlejší studie a články, nýbrž i větší samostatná díla, která pojednávají o charakteru budoucí války.

Jedním z hlavních podnětů k těmto studiím je vlastně rozmach techniky jakožto elementu, jemuž podléhá jedna z podstatných složek vojska, tj. jeho výzbroj, kterážto složka je s to měniti dosavadní koncepcie strategie a taktiky.

Koncem světové války a hlavně po ní došlo největšího rozmachu po stránce technické letectvo, jehož použití se otvírají daleké a nové perspektivy. Tím vlastně byl dán podnět

k úvahám o tom, že se v příští válce letectvo stane onou zbraní, která rozhodne o vítězství. Dříve však, než se pustíme do úvah o této úloze letectva, musíme si uvědomiti dvě teorie, které se nyní udržují a dávají podnět k všelikým proroctvím o rázu příští války. Jedna z nich je teorie o válce statické, posiční, jež se snaží dokázati, že se nynější člověk stává otrokem strojů, místo aby ze strojů učinil otroky své, což znamená, že se bude za tyto stroje jen kryti a všeobecně zůstane v defenzivě. Druhá je teorie o válce dynamické, pohybné, kde člověk použije strojů k pohybu a manévru. Při našich úvahách o činnosti letectva v příští válce podle daného námětu bude rozhodující teorie války dynamické. O uplatnění této teorie prostřednictvím letectva se zasazuje italský generál Douhet, kdežto jiní ji chtějí realizovat chemií, mechanisací (Fuller), motorisací (gen. Alléhaut), malými elitními bojovými armádami (von Seeckt) anebo překvapující náhlou válkou, rozpoutanou bez jakéhokoliv jejího formálního opovědění. Zmínky zaslouží teorie Fullerova, Croftova a teorie gen. Camona o motorisaci, které z velké části došly již praktického uplatnění nejen v motorisování dělostřelectva a služeb, ale i na příklad v dosti šťastném organisování tzv. italské rychlé divise.

Zabývati se jimi bylo by námětem neméně zajímavým. Všimněme si však především jen letecké teorie italského gen. Douheta. gen. Douhet vydal již v roce 1921 knihu, *Il dominio dell'aria*, která přepracována vyšla znovu v roce 1928.

Co je základní myšlenkou této teorie? Vychází z předpokladu, že činnost letectva jakožto zbraně pomocné (ve smyslu kooperace)¹ je bezúčelná vždy, když má nepřítel převahu ve vzduchu.

Proto by bylo plýtváním a nesprávným využitím této zbraně, bylo-li by jí používáno v té formě, v jaké se to dalo s menšími výjimkami ke konci války.

Jakmile autor akceptoval tento argument, vyvinula se jeho revoluční teorie už velmi snadno, a to v tom smyslu, že v zásadě osamostatňuje letectvo nejen jakožto jednu z hlavních zbraní, ale přímo jako jedinou zbraň, která rozhodne o vítězství. Je to zjev analogický, jaký přinesla ve Francii válka u dělostřelectva. Tehdy se totiž tvrdilo, že terénu dobývá dělostřelectvo a že pěchota s ostatními zbraněmi jej teprve pak obsazují. Formu letectva jakožto zbraně pomocné tedy zrušuje jako zbytečnou a neužitečnou.

Osamostatněné letectvo má vytvořiti nejmocnější válečný prostředek, a to takový, aby samo bylo schopno v krátké době přinést rozhodnutí. A rozhodnutí má přinést neočekávaný letecký útok, uspořádaný systematicky tak, aby byly zrušeny dvě první fáze války, tj. mobilisace a nástup nepřítele, při čemž má působiti morálně i fysicky, aby je protivník nemohl provést, takže by tím byla válka rozhodnuta již ve svém počátku.

V podstatě chce tedy rozhodný a systematický útok ve vzduchu, na zemi pak obranou pozemní armádou. V duchu své teorie Douhet vyžaduje:

- Vytvořiti leteckou armádu tak silnou, aby získal naprosto určitě ono „dominio dell'aria“ (převahu ve vzduchu), která mu umožní přenést výbušiny potřebné k zasažení citlivých míst, čímž by ovládl činnost nepřítele tak, jak bude uvedeno dále.

¹ Letectvo je sice v rámci pozemní armády podle GV zbraní hlavní, v duchu naší úvahy lze však užití výrazu „pomocné“ jako označení, že jde o letectvo, které kooperuje s pozemní armádou. Kde se v naší úvaze mluví o letectvu jako o zbraní hlavní, myslí se tím tak zvané „samostatné úkoly“ letectva.

- *Míti tuto armádu stále v pohotovosti ke vstupu do boje, tj., mít ji připravenou stále, tedy i v době míru.*
- *Změnit organizaci ostatních zbraní, resp. celé armády (i námořních sil) tak, aby byly omezeny, při tom však mohly ihned vstoupit v činnost, kdyby se dosažení převahy ve vzduchu a ovládnutí nepřítele ve vzduchu dočasně z jakékoliv příčiny nepodařilo.*
- *Doplnit tento systém organizaci pozemní protiletadlové obrany, ale jen místní protiletadlovou obranou v určitých důležitých místech.*

Je třeba si uvědomiti, že koncem války bylo celé letectvo rozděleno tak, že velká jeho většina byla určena k spolupráci s ostatními zbraněmi, což znamená, že bylo ve službách zvláště velitelství vyšších jednotek, pěchoty, dělostřelectva neb i jezdeckva. Provádělo tedy hlavně dva úkoly: mělo na starosti zpravodajství a pracovalo přímo v boji spolu s ostatními zbraněmi. Dále byl jeho bojovým úkolem též boj ve vzduchu proti nepřátelskému letectvu a bombardování, to vše však v rámci pozemní bitvy.

Novou teorií o letecké válce padá nyní celá tato organizace a vytváří se samostatná armáda, letecká, které má být použito hromadně, a to vždy útočně. Pro letectvo nepřipouští autor obranu; možné útoky protivníka chce paralyzovat ne obranou, ale ohrožením útoky většími a účelnějšími. To je zásadou jeho letecké války.

Tato nová teorie Douhetova vzbudila arci vášnivé polemiky a diskuse jak v Itálii, tak i v cizině.

Zrodila se v Itálii, v zemi, kde letecký průmysl vznikl vlastně teprve až po válce. A právě rozmachem tohoto průmyslu byl dán podnět k analysování možností, jak použití této nové zbraně hromadně. Teorie měla úspěch, byla přijata v Itálii i vojenskou správou a částečně též uskutečňována.

Přihlédněme k tomu, proč teorie Douhetova nabyla tak lehce právě v Itálii půdy? Jak jsme již řekli, letecká válka je konkretisováním útočného ducha. Tento duch odpovídá elánu fašistického směru. Fašism exaltoval národ pro myšlenky státní expanse a zdůraznil význam vojska i předvojenské výchovy vůbec. Psychologicky mu tedy slouží Douhetova teorie velmi dobře. Teorie totiž předpokládá, že po akcích letectva, podniknutých proti určitému území, budou území letectvem dobyté obsazovati lehká a pohyblivá vojska a těmi mají býti miliční jednotky, postupem času i zmotorisované.

Italské velení se posledními leteckými manévry dokonce snažilo dokazovati, že by letectvo ve 4 dnech mohlo provést bombardováním a plynovými útoky velkou vojenskou akci a že by jí mohlo dosíci i příznivého pro sebe válečného rozhodnutí. To by se uskutečnilo na zemi obsazením hranic slabými oddíly tajně shromážděných vojsk, na moři pak loďstvem, schopným rychle vysaditi na břeh silné oddíly, které by za další spolupráce s válečným loďstvem a letectvem dobyly mořského předmostí a rozšířily je a konečně ve vzduchu leteckou masou, která by napadla životní střediska nepřátelská, a tím porušila nebo znemožnila klidný průběh mobilisace a nástupu nepřítele až k jeho úplné demoralisaci.

Tímto pojetím se tvoří předpoklad o možném skončení války tím, že by po rozrušení nepřátelské mobilisace a nástupu a zasažením protivníka v citlivých místech, obsazením území (bez boje), resp. desantem v důležitých místech bylo možno dosáhnouti záruky pro vynucení míru.

Z celé této koncepce je též zřejmě viděti snahu, zameziti možnost tak dlouhé války, jako byla poslední. Vyplývá to nejen z poměrů hospodářských, nýbrž odpovídá to též temperamentu národa. Válku s delším trváním by Itálie bez velmi účinné pomoci spojenců těžko snesla.

Tyto myšlenky posilují též velikou fantasií národa, jehož úsilí vrcholí v jistých snahách o nápravu poměrů, s nimiž masa občanstva po světové válce není spokojena.

Taktéž i sama geografická poloha Itálie by doporučovala přijetí této teorie. Životní a průmyslová střediska Itálie jsou většinou při hranicích a tím jsou ohrožena možnými leteckými útoky. Jsou to trojúhelníky: Janov-Turin-Milán a Udine-Terst-Rjeka. Tato místa a potom snadný přístup po ose Tarvisio-Udine je nezbytné bránit nadvládou letectva, pracujícího hromadně.

Podívejme se nyní, jak gen. Douhet ve své knize „Il dominio dell'aria“ v hlavních rysech svou teorii rozvádí.

Douhet srovnává navzájem útok a obranu na moři, na zemi a ve vzduchu. Tvrdí, že na moři a na zemi může obrana skoro vždy i menšími silami zastavit početně silnějšího nepřítele. Naproti tomu zase vždy, pomýšlí-li se na ofensivu v těchto živlech, nutno mít početní převahu. Výslovně však tvrdí, že tomu tak není ve vzduchu. Protiletadlová obrana je ještě nedokonalá, skoro ještě v plenkách; ať už přímá nebo nepřímá, není přece ještě dosti účinná. Útok ve vzduchu nemůže být tedy tak paralysován, jako onen na zemi, menším počtem nepřátelských letadel. Právě letecký útok dává možnost útočiti později na zemi i na moři s menšími silami.

Douhet pokládá letectvo za jedinou zbraň, která má veliký útočný akční rádius. Může útočit nejen na jakákoliv vojska, ale i na jejich životní střediska zásobovací a dopravní. Krátí tím podstatně nezbytný manévry, jímž třeba znemožnit nepřítele zásobování tím, že se mu přetnou jeho životní tepny.

Z tohoto předpokladu přichází Douhet k závěru, že boj ve vzduchu může být rozhodující, protože útoky ze vzduchu lze nejen napadnouti přímo nepřátelská vojska, ale lze jimi způsobit i silné účinky politické a hospodářské a zasáhnout demografická střediska protivníka.

Útočné letectvo bude musit již v míru být takové, aby mělo zajištěnu převahu ve vzduchu, aby za války mohlo ihned a systematicky napadnout nepřítele ve všech jeho životních centrech. O tuto svou převahu ve vzduchu nemusí usilovati zásadně bojem, musí ji mít zajištěnu skutečnou materiální převahou (latentně); nebude-li se však moci boji ve vzduchu vyhnout, podstoupí jej bez obavy. Autor této teorie tvrdí, že obrana přímá i nepřímá může letectvo jen znepokojoval, nikoliv je zničit. Proto je třeba, když je to možné, aby všechny prostředky obětované právě na tuto obranu byly raději obráceny na vybudování silného samostatného letectva. Jediné, co uznává, jest, že je třeba zřídit v důležitých místech dobrou protiletadlovou dělostřeleckou obranu, protože obrana prováděná slabým letectvem nemůže nikdy zabránit náletu, i kdyby šlo třeba jen o jediné nepřátelské letadlo. Podle Douheta tedy:

- 1. zrušilo by se letectvo pomocné, pracující s pozemní armádou, a vytvořila by se jediná silná útočná letecká armáda;*
- 2. k obraně důležitých životních středisk by se používalo výhradně protiletadlového dělostřelectva;*
- 3. organisoval by se materiálně celý národ pro pasivní obranu (individuálně);*
- 4. bylo by dobře intenzivně studovat a zdokonalovat technické prostředky, které by dovolovaly letectvu největší akční rádius.*

To jsou v podstatě hlavní body Douhetovy teorie. Předmětem polemik stala se tato teorie v roce 1927-1930 a zúčastnilo se jich mnoho odborníků.

Na této teorii je na první pohled nápadné to, že:

- 1. nepřisuzuje velký význam letectvu, které dosud pracovalo v těsném styku s pozemní armádou, a že velmi omezuje pěchotu a dělostřelectvo,*
- 2. skoro úplně přehlíží velkorysost protiletadlové obrany a boj ve vzduchu;*
- 3. rozhodující výsledek má být vybojován masou letectva, a to jeho prostou převahou, a*
- 4. se při akcích této masy nevyhledává zásadně boj ve vzduchu a že v něm chce zvítězit prostou přesilou, při čemž předpokládá, že slabší protivník se vyhne boji proti silnějšímu, a že správně nehodnotí vliv atmosférických podmínek na hromadné akce letectva.*

...

Dosud platilo, že účelem války, vedené zároveň na zemi, na vodě a ve vzduchu, je zlomit nepřátelskou vůli tak, aby protivník přijal mír ve smyslu příznivém naší straně. Vítězná bitva sama o sobě byla považována za jediný prostředek k dosažení tohoto cíle. Z historie však víme, že se často ani rozhodnými bitvami nedosáhlo konečného podrobení vůle protivníkovy. Jsou ještě jiné faktory (morální a hospodářské), které spolu s tím působí, třebaže mnohem pomaleji. Tak tomu bylo doposud. Jak by však tomu bylo, kdyby se slovo Douhetovy teorie stalo opravdu skutkem? Letectvo jakožto nový prostředek, neočekávaně rychlý a schopný projevovat své účinky všude, mělo by se tím stát hlavním faktorem pro vnucení míru za příznivých podmínek, kdežto ostatní zbraně by měly k tomu přispět jen částečně a hlavně též pomaleji. Působení letectva lze označit vskutku jako všeobecné, protože ono může zasáhnouti národ celý, všude, i v jeho srdci a tepnách. Teoreticky by tento nový prostředek uplatnění vůle mohl vésti k cíli. O praktických možnostech podobného působení nemáme dostatečných zkušeností; v posledních řádcích této úvahy dovolíme si podati určitý odhad i po této stránce. Druhou význačnou vlastností tohoto prostředku je jeho pohotovost, neboť je jediným činitelem, který se může „ihned“ uplatnit, aby rozvrátil protivníka ještě před ukončením jeho mobilisace a nástupu. Této schopnosti letectva nemůže popřít nikdo z odpůrců Douhetových. Douhet sám jim říká: „Upírat letectvu tuto schopnost nemůžete; což nechápete, že právě moment vyhlášení války bude pro použití mých leteckých sil momentem nejprůhodnějším? Vždyť právě počátek války je jednou z nejkritičtějších chvil, které národ prožívá.“ Na námitku, že jeho plán rozhodnouti válku letectvem je sázkou na jedinou kartu, odpovídá Douhet tím, že mu zbývají určité záruky v pozemním a námořním vojsku, které může vždy chyby nebo chybné výpočty vyrovnávat i napravit až do doby, kdy jeho výpočty vzduchové akce nezklamou. Francouzský podplukovník Langevin v „Revue de Paris“ zastává však názor, že nebude finančně vůbec možno, udržovati vedle silného útočného letectva ještě i pozemní a námořní síly, které by mohly dávat podobné záruky, o jakých Douhet mluví, v tom případě, že by se letecká akce nezdařila nebo byla oddálena.

Co však nejvíce překvapuje v teorii Douhetově, je zrušení letectva pracujícího v rámci pozemní armády a dále zrušení skoro všeho protiletadlového dělostřelectva. Snad by se konečně s jeho teorií dalo srovnati ono zrušení kooperujícího letectva, uvědomíme-li si úkoly rychlých italských divíí a vlastní všeobecné úkoly pozemní armády a námořnictva jakožto obrany, neboť tehdy v praxi bude tohoto letectva též třeba a nejde tedy snad v tom případě ani o skutečné jeho úplné zrušení, nýbrž spíše jen o přiměřené jeho zmenšení. Při posuzování teorie Douhetové musíme se hledět vmyslit, jak již shora řečeno, do mentality a fantasie Italů a uvědomit si geografické podmínky italského státu. Mnoho

a mnoho věcí je čistě italských a je odsouzeno k tomu, aby zůstalo jen v Itálii. Sám Mussolini pronesl příklad o fašismu, že to není artikl pro export. To platí v plné míře — zdá se — i o teorii Douhetové. Je ovšem správné, abychom ji znali až do jejich konečných praktických důsledků a abychom si mohli dobře představit eventuelní následky, které by její užití mohlo způsobiti. Konečně také nebude jistě bez zajímavosti posouditi, zda při praktickém uskutečnění mohou materiální i morální účinky hromadného leteckého bombardování, hlásané Douhetem, opravdu zastaviti život národa a přivést k ochrnutí jeho politické vůle. Zdá se, že letecké akce předpokládané touto teorií nejen ve skutečném případě nepostačí, aby samy vynutily konečné rozhodnutí, ale snad ani jejich podíl v rámu konečného působení všech branných sil národa nebude takový, aby letectvo samo převzalo podstatnou úlohu, kterou při konečném rozhodnutí mají ostatní branné síly. Kdybychom v praxi připustili možnost vitálního zasažení všech nervů státních jedině letectvem, musili bychom se k teorii Douhetově bez výjimky přiklonit. Ale i když s touto možností úplně a ve všem nesouhlasíme, nesmí to znamenat, že přezíráme nebezpečí letecké války jakožto důležitého faktora válečného rozhodnutí. I když považujeme branné záruky, jež máme ve vojsku pozemním za dostatečné, musíme přece počítati také s válčíštěm vzdušným a s ochranou, které nám v tom případě může poskytnouti jen a jen obranné letectvo. Teorie Douhetova ve své celkové koncepci se nezdá pouhou utopií, neboť opravdu předvídá, třebaš poněkud neúměrně, to, k čemu by mohl spěti rozvoj techniky především v oboru leteckém.

...